KREDITLAR TA’LIMDAGI MUVAFFAQIYATNI BAHOLASH UCHUN YETARLI KO‘RSATKICH

Ismailova Oygul Sobirboyevna
Abu Rayhon Beruniy nomidagi Urganch davlat universiteti tadqiqotchisi
ismailovaoygul8@gmail.com.

Annotatsiya:*Ushbu maqolada kreditlarning ta’lim jarayonidagi o‘rni va ahamiyati, shuningdek, ularning talabalar ta’limdagi muvaffaqiyatini baholashdagi imkoniyatlari va cheklovlari tahlil qilinadi. Kredit-modul tizimida kreditlar talabaning o‘quv yuklamasi, fanlarni o‘zlashtirish darajasi va mustaqil ta’lim faoliyatini belgilovchi muhim ko‘rsatkichlardan biri hisoblanadi.Shuningdek, kreditlar va sifat ko‘rsatkichlari o‘rtasidagi bog‘liqlik tahlil qilinib, ta’lim samaradorligini har tomonlama baholash zarurligi asoslab beriladi. Maqolada talabalar bilimini baholashda miqdoriy ko‘rsatkichlar bilan bir qatorda sifat mezonlaridan ham foydalanish bo‘yicha ilmiy-amaliy takliflar ilgari suriladi.*

Kalit so‘zlar: *Kredit-modul tizimi, ta’limdagi muvaffaqiyat, akademik kredit, ta’lim sifati, bilim darajasi, o‘zlashtirish ko‘rsatkichi, baholash mezonlari, kasbiy kompetensiya.*

Аннотация: *в этой статье анализируется роль и значение кредитов в образовательном процессе, а также их возможности и ограничения в оценке успеваемости учащихся в образовании. В кредитно-модульной системе кредиты являются одним из важнейших показателей, определяющих учебную нагрузку студента, уровень овладения предметами и самостоятельную учебную деятельность.Также анализируется взаимосвязь кредитов и показателей качества, обосновывается необходимость всесторонней оценки эффективности образования. В статье выдвигаются научно-практические предложения по использованию как количественных показателей, так и качественных критериев оценки знаний учащихся.*

Ключевые слова: *кредитно-модульная система, успехи в обучении, академический кредит, качество образования, уровень знаний, показатель усвоения, критерии оценки, профессиональная компетентность.*

Abstract: *This article analyzes the role and importance of credits in the educational process, as well as their potential and limitations in assessing student educational success. In the credit-module system, credits are one of the important indicators that determine the student's academic workload, the level of mastery of subjects, and independent learning activities.The relationship between loans and quality indicators is also analyzed, and the need for a comprehensive assessment of educational effectiveness is justified. In the article, scientific and practical proposals for the use of quality criteria as well as quantitative indicators are put forward when assessing student knowledge.*

Keywords: *credit-module system, success in education, academic credit, quality of education, level of knowledge, mastery indicator, evaluation criteria, professional competence.*

O‘zbekistondagi oliy ta’lim tizimi ijtimoiy-iqtisodiy taraqqiyotini tubdan yaxshilashni talab qiladi. Kadrlar tayyorlashning ahamiyati ortib bormoqda va global standartlarga muvofiq yuqori darajali mutaxassislarni qayta tayyorlash imkoniyatlari yaratilmoqda. Oliy ta’limning evolyutsiyasi ijtimoiy va iqtisodiy talablar bilan belgilanadi va jahonning eng yaxshi amaliyotlariga asoslangan zamonaviy pedagogik texnika va texnologiyalarni joriy etishga qaratilgan.

Kredit-modul tizimi oliy ta’limga kirishni kengaytirish, talabalar va professor-o‘qituvchilarning harakatlanishini osonlashtirish va o‘quv dasturlari va akademik takliflarni mehnat bozori talab qiladigan kompetensiyalar bilan samaraliroq sinxronlashtirishga qaratilgan. Ushbu tizim turli universitetlardagi ta’lim dasturlarini taqqoslashni osonlashtirishi va ta’lim tizimlarini Yevropa standartlariga moslashtirishga yordam berishi bilan foydalidir. Kredit-modul tizimi talabalar va professor-o‘qituvchilarning harakatlanishini ta’minlaydi, universitetlar o‘rtasida o‘tishni osonlashtiradi va bajarilgan ish yukini aniq baholashni taklif qiladi. So‘nggi yillarda O‘zbekiston ta’lim tizimi kredit-modul tizimiga bosqichma-bosqich o‘tdi va ijobiy natijalar kuzatildi. Bunga misollar sifatida mamlakat ichidagi xalqaro universitetlarning kampuslarini, shuningdek, o‘z ta’lim amaliyotlarini global standartlarga muvofiq amalga oshiradigan mahalliy universitetlarni keltirish mumkin[1].

Modulli ta’lim - bu o‘quv materiallari modullarga bo‘linadigan o‘quv tajribasini tuzishdir, bu esa avtonom va o‘zini o‘zi ta’minlaydigan axborot birliklari hisoblanadi. Modul o‘quv materialining to‘liq segmentini, tuzilgan faoliyat to‘plamini va aniq ta’lim maqsadlariga erishish uchun metodologik ko‘rsatmalarni o‘z ichiga olgan yaxlit axborot birligini tashkil etadi. Modulning mazmuni va hajmi ta’lim maqsadlariga, o‘quvchilarning xususiyatlari va ko‘nikma darajalariga hamda talabalarning o‘quv resurslariga nisbatan individual afzalliklariga qarab farq qilishi mumkin. Bu butun kurs davomida shaxsiylashtirilgan yo‘lni osonlashtiradi. Modul tushunchasi ma’lum miqdordagi o‘quv resurslarining mavjudligini anglatadi, bu sizga ma’lum vazifalarni bajarish uchun zarur bo‘lgan nazariy va amaliy bilimlarni olish imkonini beradi. Modulli o‘qitish - bu kasbiy tayyorgarlikning mukammalligini ta’minlaydigan yuqori, aniq va samarali usul. Modulli texnologiya dasturlarida tahsil olgan shaxslar o‘z kasblari uchun zarur bo‘lgan nazariy tushuncha va amaliy ko‘nikmalarga, jumladan, qaror qabul qilish, xizmat ko‘rsatish va ishlab chiqarish majburiyatlariga ega. Ko‘plab odamlar O‘zbekistonning ta’lim tizimi axborot tanqisligi va cheklangan kirish imkoniyati sharoitida yaratilgan deb ta’kidlaydilar. Natijada, oliy o‘quv yurtlarida o‘qituvchining vazifasi shunchaki axborot uzatishga qisqartirildi, o‘qituvchi esa bilimning asosiy ombori bo‘lib xizmat qildi. Ushbu protsedurani tashkil etish sinfda

[1] Muslimov N.A., Usmonboeva M.X. va boshq. Pedagogika. — Toshkent: Sano-standart, 2015. — 490 b.

o‘qitishga qaratilgan bo‘lib, aksariyat harakatlar unga qaratilgan edi, chunki talabalar ta’lim tajribasining sub’ektlari - bilimlarni qabul qiluvchilar va integratorlar sifatida qabul qilingan edi[2].

Modullar ma’lum bir professional faoliyat bilan bog‘liqligi asosida tashkil etilgan ta’lim komponentlari tizimlari sifatida ishlab chiqilgan. Har bir modul o‘ziga xos mantiqiy asos va tartib bilan mustaqil ta’lim birligini tashkil etadi va talabaning kognitiv rivojlanishida ishlatilishi mumkin. Akademik tarkibning modulli tuzilishi shunchaki o‘quv dasturi bo‘limlarini «akademik fan modullari»ga mexanik ravishda o‘zgartirish emas, balki fanning semantik mohiyatiga qaratilgan murakkab analitik va mantiqiy harakat bo‘lib, uni ilmiy ma’lumotlarning tasodifiy to‘plami emas, balki yaxlit tizimga aylantiradi.

Kredit tizimi o‘rganilgan kurslarni taqqoslashni osonlashtirish va talabalarning harakatchanligini yaxshilash uchun mo‘ljallangan. Kreditlarga tayanadigan ta’lim tizimida «kredit» talabaning butun ta’lim dasturiga yoki ma’lum bir fanga (kursga) tegishli bo‘lgan ish yukini baholash uchun asosiy metrika bo‘lib xizmat qiladi. Kredit akademik o‘qishning belgilangan va qayd etilgan birligidir. U odatda haftalik ish yukini o‘z ichiga oladi, bu ham auditoriyadagi o‘qitishni, ham talabalarning mustaqil topshiriqlarini o‘z ichiga oladi. Kredit tizimi ta’lim jarayonining barcha asosiy jihatlarini aniqlash uchun tuzilgan asos sifatida qabul qilinadi, ta’lim faoliyati bilan bog‘liq ish hajmini o‘lchash uchun «kredit birliklari» (kreditlar) dan foydalanadi - bu o‘qishni tashkil etish bilan bog‘liq barcha elementlarni qamrab oladi[3].

Semestr uchun umumiy akademik yuklama, ham auditoriya mashg‘ulotlarini, ham mustaqil ishlarni o‘z ichiga olgan holda, umumiy soatlarni 36 koeffitsientiga bo‘lish orqali kredit qiymati sifatida optimal ravishda ifodalanadi. Bakalavr darajasi uchun kamida 180 kredit (uch yil davomida yiliga 60 kredit) yoki 240 kredit (to‘rt yil davomida) talab qilinadi. Magistr darajasi uchun jami kamida 300 kredit to‘plash talab etiladi. Bu bakalavr va magistratura dasturlari o‘rtasidagi tarkibiy bog‘liqlikni belgilaydi.

Kredit-modul tizimi o‘qituvchilarning rollarining xususiyatlarini va o‘quv jarayonining qat’iyligini tubdan o‘zgartiradi, shu bilan birga O‘zbekiston ta’lim tizimining global hamkorlik uchun mavjudligini oshiradi. Kreditga asoslangan tizimga o‘tish katta kuch sarflashni talab qiladi, chunki har tomonlama kredit tizimi har qanday akademik faoliyatni qamrab olishi kerak. Bu nafaqat auditoriya mashg‘ulotlarini, balki amaliy mashg‘ulotlarni, laboratoriya mashg‘ulotlarini, tadqiqot ishlarini va turli xil baholash va sertifikatlash usullarini ham o‘z ichiga oladi. Ushbu elementlarni hisobga olgan holda, kreditlar ta’limdagi muvaffaqiyatni baholash uchun yetarli ko‘rsatkich bo‘lib xizmat qiladi, degan xulosaga kelish mumkin. Aniq ifodalangan o‘quv natijalari kreditlarning o‘tkazilishi va to‘planishiga yordam beradi va kreditlar beriladigan yutuqlarni aniqlash imkonini beradi. O‘quv natijalarini

[2] Pidkasistyy P.I. Organizatsiya uchebno-poznavatelnoy deyatelnosti studentov. — Moskva: Pedagogicheskoye obshchestvo Rossii, 2005. — 312 s.

[3] Schunk D.H., Zimmerman B.J. Self-Regulation of Learning and Performance: Issues and Educational Applications. — Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum Associates, 1994.

ifodalashning bu usuli ichki, milliy va xalqaro baholash va sifatni ta’minlash uchun asos bo‘lib xizmat qilishi mumkin bo‘lgan universal mezonlarni yaratishga yordam beradi[4].

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. European Commission. ECTS Users’ Guide 2015. — Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2015. — 108 p.
2. Garrison D.R. Self-Directed Learning: Toward a Comprehensive Model // Adult Education Quarterly. — 1997. — Vol. 48, No. 1. — P. 18–33.
3. Gibbons M. The Self-Directed Learning Handbook. — San Francisco: Jossey-Bass, 2002. — 320 p.
4. Inoyatov U.I. Oliy ta’limda pedagogik texnologiyalar. — Toshkent: Fan, 2012. — 256 b.

[4] Usmonov B.Sh., Xabibullayev R.A. Oliy o‘quv yurtlarida o‘quv jarayonini kredit-modul tizimida tashkil qilish. — Toshkent: Tafakkur, 2020. — 120 b.